

ÜMARLAUD: Euroopa Liidu majas Tallinnas istusid Inimõiguste Instituudi kutsel ühe laua taha kokku endine ajakirjanik ja prantsuse meediakriitik **Daniel Schneidermann** ning ERR-i veebiuudiste peatoimetaja **Anvar Samost**. Koos moderaatori, välisministeeriumi diplomaadi **Daniel Schaeriga** arutleti meediakriitika ja selle üle, kuidas ajakirjaniku amet viimase paarikümne aastaga muutunud on.

Kes kritiseerib kriit

Mis juhtub siis, kui kokku saavad need, kes kritiseerivad neid, kes kritiseerivad teisi? **Daniel Schneidermann** on Prantsusmaal tunnustatud meediakriitik, kes on alates 1979. aastast teinud koostööd Prantsusmaa suurimate päevalehtedega *Le Monde* ja *Libération*, juhtinud vestlussaateid riiklikus televisioonis ja alates 2007. aastast toimetab sõltumatut internetiportaali *Arretsuringes.net*. Tema otsekohehus meedia analüüsimisel, kriitiline meel ja sõltumatuse taotlus on tekitanud peavoolu meedias palju poleemikat, kuid ka tema toetus kasvab pidevalt. Anvar Samost Eesti inimeste seas tutvustamist ilmselt ei vaja.

Ajakirjandus ja internet

Arutelu algas (ja tegelikult sai sellest ka kogu diskussiooni põhitõdemus) mõttega, et interneti tulek on ajakirjandusmaastikku muutnud rohkem kui ühegi varasema meediumi teke "Raadio tulemisega arvati, et leht sureb välja; televisiooni tulekuga arvati, et raadio sureb välja; interneti tulekuga arvati, et televisioon sureb välja. Tegelikult eksisteerivad kõik meediumid jätkuvalt koos, kuid interneti tulek muutis ajakirjanduse olemust võib-olla rohkem kui varasemad leiutised," rääkis Schneidermann.

Filmivate nutitelefonide ajastul võib igatükk toota ükskõik millist sisu. Sotsiaalmeedia omakorda võimaldab kõikvõimalikku informatsiooni levitada ning nii võib mööda maailma ringelda infot, millel ei pruugi mitte mingisugust tõepõhja all olla. "20 aastat tagasi oli probleem see, et info hankimiseks oli allikaid väga vähe ning infot ennast samuti vähe. Nüüd on olukord vastupidine: infoallikaid on palju, on tekkinud info üleküllus ning probleemne on aru saada, mis on tõene ja mis mitte," arutles Schneidermann. Temaga nõustus Samost, kes meenutas oma

ajakirjanikuaegu Äripäevas 1990. aastate algul, mil leht ilmus kord nädalas ning kajastatud sai vaid kõige olulisem. "Infokogus on kasvanud, kuid selle kvaliteet mitte," sõnas Samost.

Klikid ja kvaliteet

Just nimelt sotsiaalmeedia tulekuga on infotarbija muutunud ise ka info tootjaks ja selle levitajaks. See muudab aga tihti faktidena esitatavate infokillukeste päritolu ja tõesuse kontrollimise raskemaks ning allikakriitilisuse küsimus muutub aina olulisemaks. Kui kriitilist mõtlemist peab arendama ka lugeja, siis ajakirjaniku puhul on see täiesti möödapääsmatu. Samost sõnas, et on lausa inimesi lahti lasknud selle eest, et need avaldatud lugude allikaid piisavalt uurinud pole.

Kuna enamik meediaväljaandeid on sisult siiski eraettevõtteid (või osa suurematest kontsernidest), on nende esmane eesmärk kasumi teenimine. Internetiajastul teenib aga kasumit see, keda rohkem klikitakse. Kuid mida keskmine inimene siis klikib? Samosti sõnul "paljast naist ja surnud meest", ehk mida rohkem lugejaid tahab lugeda kurioosumeid, seda rohkem meediaettevõtteid talolisi lugusid ka toodavad. Prantsuse meediakriitik nõustus väljakäidud kirjeldusega, kuid sõnas, et tegelikult tahavad lugejad siiski kõike – nii kõmu, tõsiseid uuriva ajakirjanduse lugusid kui ka kiisupilte. Lausa kuldse tsitaadina saab välja tuua Schneidermanni sõnad: "Ajakirjanduse surm algab siis, kui ajakirjanikud hakkavad küsima, mida lugejad tahavad."

Ja kuigi sotsiaalmeedia ning internet on ajakirjanike elu osaliselt ka hõlbustanud, on see endaga kaasa toonud oluliselt rohkem laimu, poriloopimist ja tarbetut naeruvääristamist, mistõttu nii ajakirjanike endi kui ka ajakirjanike suunal tehtud kriitika on muutunud karmimaks. Ajakirjaniku töö peab olema nii maailmas toimuva kajastamine kui ka meediaettevõttele tulu teenimine. "On tohutu privileeg töötada väljaandes, kus ei pea iga hetk mõtlema lugejahulga peale ja lähtuma lugude kirjutamisest sellest, kui suur hulk inimesi

peab uudist lugema tulema," kirjeldas Samost avalik-õiguslikus ringhäälingus töötamise plüsse.

Uudis vs arvamus

Arvamusplatvormide ja sotsiaalmeediakanalite paljusus on aga loonud ka ajakirjanike jaoks üsna uudse dilemma: kust läheb uudise ja arvamuse piir? Kohati leidub ka juba tavameedias uudistena esitletavaid lugusid, mis on sisult kellegi arvamus. Arvamus aga ei ole uudis. Samosti sõnul võib ajakirjandusmaastikul arvamus võrrelda kiirtoiduga – seda toota on lihtsam ja odavam kui faktikontrolli läbinud neutraalset uudislugu. Klikimeedia ajastul müüb aga pigem just emotsionaalne, mitte neutraalne lugu. Kuna kõigil on õigus oma arvamusel igal hetkel väljendada (ja on olemas info levimist soodustavad sotsiaalmeediaplattformid) ning kiirus ja klikid on muutunud ääretult oluliseks, jõuamegi ajastusse, kus meedia kvaliteet langeb. Internetiajastul oleks me justkui kõik ajakirjanikud.

Nii Schneidermann ja Samost leidsid, et ajakirjanik on siiski see inimene, kes teeb ka toimetustlike otsuseid, mitte ei ole vaid sisu tootja. Toimetuse otsused sõltuvad paljuski toimetuse maailmavaatest. Ajakirjanike elu teevad aga veelgi keerulisemaks toimetuse otsused muutuva maailmaga toimetuleku küsimustes. Nii tekkis koos interneti tulekuga külluses tasuta infokanaleid ning tänaseks ei ole inimesed enam harjunud meediasisu eest maksma. Sellega vähenes nende ajakirjanike turuosa, kes tegelesid ressursimihuka uuriva ajakirjandusega ning meediaomanike sissetulek vähenes samuti. Ettevõtete esimene refleks oli seepeale töötajaid vähendada.

Samost tõi välja, et kuigi ajakirjanikke jääb vähemaks, tuleb neid, kes infot suunavad (kommunikatsioonijuhid, PR-inimesed, turundusspetsialistid jne) aina juurde. Ka see raskendab ajakirjaniku tööd.

Koos jõuti järeldusele, et ajakirjanik olla ei ole lihtne. Kuid lõpetagem retoorilise küsimusega: kelle töö see ikka lihtne on? ✘

ikuid?

Inimõiguste Instituut
Estonian Institute of Human Rights

Inimõiguste rääkimine
võistab, et kõik inimesed
sunnivad vabaduse ja
võrdetuse ning samavõrrist
õigustele ning kõigi
oluliste väärtuste
kaitsmiseks.

iu.ee

Euroopa Komisjoni Esindus Eestis

European Union Mission

Address: Tallinn, Põhja pst 100-100A, 10130 Tallinn, Estonia
tel: +372 666 0000
www.europa.eu

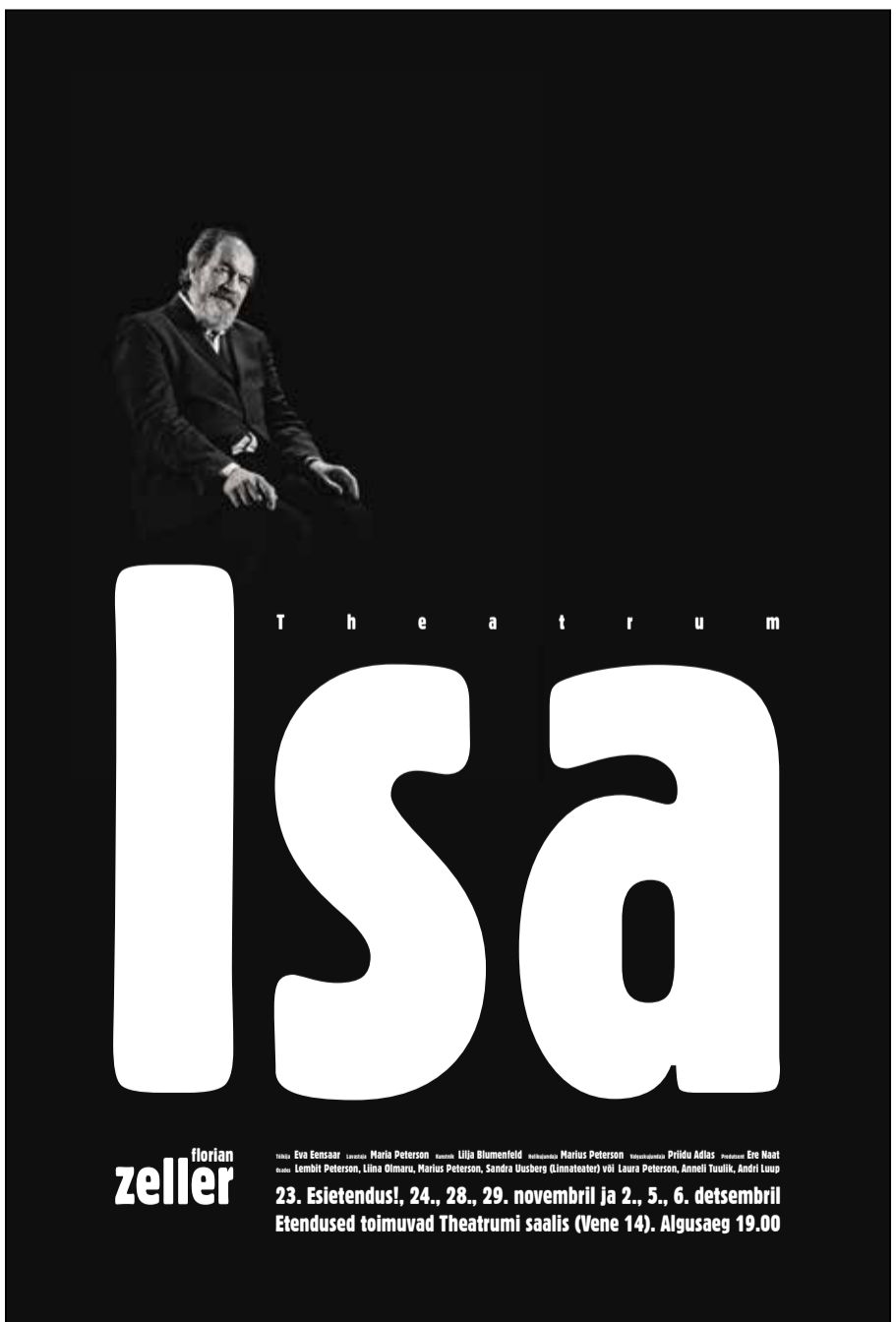
RAKVERE TEATER

Madis Kõiv / Sulev Keedus
SOMNAMBUUL

Lavastaja Sulev Keedus
Osades Margus Grosnõi, Anneli Rahkema, Toomas Suuman, Imre Üunapuu

rakvereteater.ee piletimaailm.com 32 95 444

T h e a t r u m
Isa

florian zeller

Režissöör: Eva Eentsaar
Lavastaja: Maria Peterson
Kõrvaldised: Liisa Blumentfeld, Marius Peterson
Kõrvaldised: Priidu Adlas
Produtsent: Ere Naat
Osades: Lembit Peterson, Liina Oimaru, Marius Peterson, Sandra Uusberg (LinnaTeater) või Laura Peterson, Anneli Tuulik, Andri Luup

23. Esietus! 24., 28., 29. novembril ja 2., 5., 6. detsembril
Etendused toimuvad Theatrumi saalis (Vene 14). Algusaeg 19.00